

ĐẢNG CÔNG SẢN VIỆT NAM

H. Bui

C

31

★ LỊCH SỬ ĐẢNG BỘ XÃ VĂN XÁ (1945

**LỊCH SỬ
ĐẢNG BỘ XÃ VĂN XÁ
(1945 - 2000)**

BAN CHẤP HÀNH ĐẢNG BỘ XÃ VĂN XÁ - KIM BẢNG

— 2000 —

ĐC. 245
13025

ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM

ĐC: 531
THƯ VIỆN
TỈNH HÀ NAM

LỊCH SỬ
ĐẢNG BỘ XÃ VĂN XÁ
(1945 - 2000)

[Handwritten signature]

Chu Văn Tuyên

BAN CHẤP HÀNH ĐẢNG BỘ XÃ VĂN XÁ

Tổ quốc xã hội chủ nghĩa. Cuốn “LỊCH SỬ ĐẢNG BỘ XÃ VĂN XÁ” đã ghi lại quá trình lãnh đạo và trưởng thành của Đảng bộ, ghi lại truyền thống đấu tranh của Đảng bộ và nhân dân Văn Xá. Từ đó rút ra những kinh nghiệm để vận dụng vào công tác lãnh đạo của Đảng bộ trong thời kỳ công nghiệp hóa và hiện đại hóa.

Biên soạn lịch sử Đảng bộ xã là một nhiệm vụ quan trọng và cũng là công trình nghiên cứu khoa học. Cuốn “LỊCH SỬ ĐẢNG BỘ XÃ VĂN XÁ” vừa phản ánh đường lối cách mạng của Đảng trong từng giai đoạn lịch sử, vừa cụ thể hóa những chủ trương chính sách của Đảng ở địa phương. Do vậy cuốn sách vừa phải đảm bảo tính chân thực lịch sử, vừa đảm bảo tính khái quát cao. Cuốn sách còn là bài học giáo dục truyền thống cho các thế hệ mai sau, là một di sản tinh thần quý báu của Đảng bộ và nhân dân trong xã.

Trong quá trình biên soạn, Ban chỉ đạo đã được các đồng chí cán bộ đảng viên hoạt động ở địa phương trong các thời kỳ cung cấp nhiều tư liệu và góp nhiều ý kiến quý giá. Ban chỉ đạo cũng đã tổ chức nhiều cuộc hội thảo lấy ý kiến đóng góp của các đồng chí trong Ban Chấp hành Đảng ủy, các đồng chí đảng viên trong các chi bộ. Tuy vậy, việc sưu tầm biên soạn vẫn còn gặp nhiều khó khăn; thời gian biên soạn và năng lực cũng còn hạn chế

nên chắc chắn cuốn sách không tránh khỏi thiếu sót. Rất mong các đồng chí đảng viên trong Đảng bộ, nhân dân trong xã và bà con đang sinh sống xa quê hương tiếp tục đóng góp ý kiến để cuốn sách được hoàn chỉnh hơn.

Ban Chấp hành Đảng bộ xã Văn Xá xin chân thành cảm ơn Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Hà Nam, Ban Tuyên giáo Huyện ủy Kim Bảng cùng toàn thể các đồng chí cán bộ, đảng viên và nhân dân trong toàn xã đã giúp đỡ để hoàn thành cuốn sách này. Ban Chấp hành Đảng bộ xin trân trọng giới thiệu cuốn “LỊCH SỬ ĐẢNG BỘ XÃ VĂN XÁ” giai đoạn 1945 – 2000.

Văn Xá, ngày 19 tháng 5 năm 2003

**T/M BAN CHẤP HÀNH ĐẢNG BỘ
XÃ VĂN XÁ**

Bí thư

CHU BÁ NGỌC

PHẦN MỞ ĐẦU

TÌNH HÌNH TỰ NHIÊN, KINH TẾ VÀ TRUYỀN THỐNG YÊU NƯỚC CỦA NHÂN DÂN XÃ VĂN XÁ

I – ĐẶC ĐIỂM TỰ NHIÊN, KINH TẾ, VĂN HÓA – XÃ HỘI CỦA XÃ VĂN XÁ

Xã Văn Xá ngày nay, là mảnh đất trước đây đã có trên ngàn năm lịch sử, theo các dấu tích thời xưa để lại những đình, chùa, đền miếu cùng với thần phả, sắc phong qua các triều đại và gia phả của các dòng họ thì từ lâu đời ông cha ta đã về đây khai sinh lập địa quần tụ, làm ăn sinh sống trải qua bao thế kỷ.

Trong quá trình lịch sử, mảnh đất này đã trải qua nhiều thay đổi về tổ chức hành chính. Xưa kia các thôn Vân Lâm, Đặng Xá, Chanh Thôn và xóm Đông Bò thuộc tổng Kim Bảng, Diên Xá thuộc tổng Nhật Tựu.

Cách mạng tháng 8 năm 1945 thành công, Ban cán sự Việt Minh huyện Kim Bảng thành lập đơn

vị hành chính mới: Xã Văn Xá được thành lập gồm bốn thôn: Vân Lâm, Đặng Xá, Chanh Thôn, Điền Xá và một xóm Đồng Bò. Năm 1986 thôn Vân Lâm được cắt về thị trấn Quế. Xã Văn Xá ngày nay còn lại ba thôn và một xóm nhỏ theo đạo Thiên chúa giáo.

Là 1 trong 14 xã và thị trấn nằm bên tả ngạn sông Đáy, thuộc vùng đồng chiêm trũng ở phía đông huyện Kim Bảng, phía đông bắc giáp xã Hoàng Tây, phía nam giáp xã Kim Bình, phía tây giáp xã Đồng Hóa, phía bắc giáp xã Nhật Tân.

Toàn bộ diện tích xã: 8km², chiều dài 4km, chiều rộng 2km. Các thôn xóm trong xã nằm theo hai bên đường liên xã. Đây là con đường từ huyện lỵ đi Nhật Tựu, nối liền đường 60 đến Đồng Văn (Duy Tiên) nối vào quốc lộ số 1, con đường này qua xã 4km. Trong thời kỳ địch tạm chiếm, xã Văn Xá là nơi địch thường hành quân càn quét qua lại từ bốt Nhật Tựu vào bốt Quế.

Xã Văn Xá là một trong các xã có máng tưới chạy qua và sông tiêu nước từ Lê Hồ chảy về. Đây là điều kiện rất thuận lợi cho việc phát triển kinh tế nông nghiệp và giao thông thủy, bộ phục vụ đời sống nhân dân.

Dân số Văn Xá trước cách mạng tháng 8 năm 1945 có khoảng 3.000 người, đến 01/10/1986 có: 5.745 người.

Trong thời kỳ trước cách mạng, nông dân Văn Xá chiếm trên 90% dân số trong xã, bị đế quốc và

phong kiến áp bức bóc lột bằng sưu cao, tô tức nặng, đời sống nhân dân cơ cực đói nghèo.

Nguồn sống chính chủ yếu của nhân dân trong xã là sản xuất nông nghiệp. Bên cạnh đó còn có các nghề phụ như: nghề nuôi tằm, ương tơ, dệt vải; nghề làm bún bánh, nghề buôn bè, bán gỗ... nhưng chủ yếu vẫn là nghề nông.

Diện tích canh tác của Văn Xá có trên 2.100 mẫu, trong đó ruộng công điền chiếm: 793 mẫu, ruộng đình, chùa, hội họ phe giáp chiếm: 356 mẫu, ruộng tư nhân chiếm 950 mẫu. Riêng 34 hộ địa chủ trong toàn xã chiếm 417 mẫu, bằng trên 20% tổng diện tích canh tác. Như vậy, bình quân mỗi địa chủ chiếm trên 12 mẫu canh tác, trong khi đó trên 95% nhân dân lao động, bình quân mỗi khẩu chỉ có 1 sào 7. Do thiếu ruộng, không có công ăn việc làm, lại bị nhiều tầng áp bức, bóc lột của đế quốc, phong kiến, cuộc sống của người nông dân Văn Xá xưa kia vô cùng chật vật, nhiều người phải đi cấy tô cho địa chủ, nhiều người phải đi tha phương cầu thực, đi làm thuê, cấy rẽ cho địa chủ ở phố Kép (Bắc Giang), ở ấp Xa Thư (Thanh Hóa), nhiều người phải đi phu mộ làm ở đồn điền cao su (Nam Bộ) và Tân thế giới cho thực dân Pháp để kiếm ăn.

Bên cạnh sự hà hiếp, đè nén, bóc lột sức lao động dưới chế độ thực dân, phong kiến, người dân Văn Xá còn chịu bao nhiêu hủ tục ma chay, cưới

xin, phe giáp, hội họ nhiều xã. Chẳng những đời sống vật chất khó khăn mà đời sống tinh thần cũng tối tăm mù mịt.

Cả xã hầu hết nhân dân bị mù chữ, chỉ có trên 20 người có trình độ sơ học Pháp – Việt.

Toàn xã không có một cán bộ y tế nào, ốm đau thì cúng lễ, sinh đẻ thì nhờ các “bà mụ” vườn ở các thôn xóm. Do ăn ở mất vệ sinh nạn dịch bệnh thường xuyên xảy ra, đe dọa đến tính mạng người dân lao động.

Toàn xã là một dân tộc Kinh, đa số theo đạo Phật. Có một xóm Đồng Bò, 17 hộ 53 khẩu theo đạo Thiên chúa. Trong thời kỳ đế quốc, phong kiến, một số tên phản động đội lốt thầy tu cấu kết với chánh trương, trùm trưởng, lợi dụng thần quyền, giáo lý bóc lột, mê hoặc giáo dân. Ta chống địch lấn chiếm, trong những năm kháng chiến chống Pháp, xây dựng cơ sở trong thôn xóm có đồng bào theo đạo Thiên chúa gặp khó khăn phức tạp.

Sau cách mạng tháng 8 năm 1945, quê hương “thay da đổi thịt”, nhất là sau những năm kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược, Văn Xá được giải phóng. Dưới sự lãnh đạo của Đảng, nhân dân Văn Xá bước vào cuộc sống mới: cuộc sống xây dựng chủ nghĩa xã hội, tích cực chi viện cho miền Nam, góp phần cùng cả nước: giải phóng miền Nam, thống nhất Tổ quốc.

Từ một vùng đồng chiêm trũng xưa kia, nay quan hệ sản xuất được thay đổi, đồng đất được cải tạo trở thành 2 vụ. Đường khoanh vùng, máng tưới, mương tiêu, kênh cấp 3 dẫn nước vào từng khoảnh ruộng. Năm 1969 – 1970, Văn Xá đã mạnh dạn đưa khoa học kỹ thuật cùng với cơ cấu giống lúa mới, hợp tác xã Vân Lâm đã đạt được 5 tấn thóc/ha gieo trồng, là một trong những lá cờ đầu của phong trào hợp tác hóa ở Kim Bảng.

Không những đời sống vật chất của nhân dân Văn Xá ngày càng được ấm no, mà đời sống tinh thần cũng được quan tâm chú ý.

Sự nghiệp văn hóa, giáo dục, y tế được phát triển mạnh. Năm 1979 với tinh thần “vì tương lai con em chúng ta” xã đã vận động quyên góp, được sự hỗ trợ của huyện, xã khánh thành ngôi trường 3 tầng gồm 12 phòng học cho các em, được Bộ Giáo dục và Sở Giáo dục biểu dương.

Toàn xã đã có hàng trăm cán bộ khoa học có trình độ đại học, trung học chuyên nghiệp. Công tác y tế vệ sinh được cấp ủy quan tâm. Xã có cơ sở y tế khang trang, sạch đẹp, có đội ngũ cán bộ chuyên môn tốt, chuyên chăm lo sức khỏe cho người dân lao động.

Xã Văn Xá ngày nay là một trong những xã có tiềm lực mạnh về kinh tế, vững về chính trị, là một Đảng bộ liên tục được công nhận là Đảng bộ vững mạnh của huyện Kim Bảng.

II – TRUYỀN THỐNG YÊU NƯỚC CỦA NHÂN DÂN VĂN XÁ TRƯỚC CÁCH MẠNG THÁNG 8 NĂM 1945

Vốn có truyền thống yêu nước, đoàn kết chống giặc ngoại xâm, nhân dân xã Văn Xá luôn luôn nêu cao truyền thống quật cường chống giặc cứu nước.

Ngay từ khi thực dân Pháp mới vào xâm lược nước ta, với lòng căm thù giặc cướp nước, Hiệp Phao quê ở thôn Đặng Xá (Văn Xá) đã cùng nghĩa quân phá kho quân lương Phủ Lý để lấy lương thực tiếp tế cho nghĩa quân đánh giặc (1886).

Phát huy tinh thần yêu nước của Hiệp Phao, năm 1890 ở thôn Điền Xá (Văn Xá) có Bát Khuếch đã tình nguyện theo nghĩa quân Đề Yêm là một trong những nghĩa quân Bãi Sậy lập được chiến công bắn chết tên sĩ quan Pháp chỉ huy tại Mã Nảo (Ngọc Sơn).

Trong phong trào Đông du và Đông kinh nghĩa thực một số thanh niên trong xã tham gia phong trào Đông du.

Kế thừa truyền thống vẻ vang của dân tộc, cuối năm 1929 tổ chức Việt Nam thanh niên cách mạng đồng chí hội vào Kim Bảng gây cơ sở cách mạng và phát triển được một số quần chúng ở Văn Chu, Quyền Sơn, Phương Khê, Khả Phong, trường tiểu học huyện...

Đầu tháng 3-1930 chi bộ Đảng Cộng sản Việt Nam đầu tiên của Kim Bảng được thành lập ở phố huyện thuộc địa bàn thôn Văn Lâm (Văn Xá) nay là thị trấn Quế.

Năm 1931 – 1932, mặc dù dịch khủng bố mạnh, phong trào cách mạng ở Kim Bảng vẫn phát triển. Nhiều quần chúng trung kiên của Văn Xá vẫn giữ vững tinh thần tuyên truyền, giác ngộ, củng cố và giữ vững niềm tin cho quần chúng, tổ chức họ vào các hình thức hoạt động hợp pháp như hội Ái hữu, Hội tương tế... Bên ngoài hoạt động chủ yếu là giúp đỡ, tương trợ lẫn nhau trong lúc khó khăn, hoạn nạn. Nhưng bên trong giác ngộ cho quần chúng tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng, chờ cơ hội để vùng lên đấu tranh đòi các quyền dân sinh, dân chủ.

Do được ảnh hưởng của phong trào cách mạng, từ năm 1936 – 1939 trở đi, nhân dân Văn Xá đã có nhiều cuộc đấu tranh đòi quyền lợi dân sinh, dân chủ, chống lại bọn cường hào, lý dịch lạm chiếm công điền, công thổ, đè nén hà hiếp nhân dân. Phong trào cách mạng ở địa phương phát triển cao hơn, rộng hơn và diễn ra ở khắp các làng xóm trong xã.

Với khí thế cách mạng và lòng căm thù bọn phong kiến thống trị, quần chúng ở Văn Lâm, Đặng Xá đã đấu tranh với chánh Vỹ (Văn Lâm), lý Thê (Đặng Xá) là những tên cường hào gian ác, bóc lột, đàn áp, hà hiếp nhân dân lao động.

Tháng 9-1940, phát xít Nhật chiếm Đông Dương, nhân dân ta phải chịu thêm một lần áp bức, bóc lột. Cũng như nhân dân cả nước, nhân dân Văn Xá một cổ chịu ba trùng áp bức, bóc lột. Phong trào đấu tranh chống phù thu lạm bổ, chống thóc tạ thâu dầu, chống đóng thuế đình, thuế điền, chống bắt thanh niên đi lính, đòi bỏ thuế mới, giảm thuế cũ, bỏ sổ thu chi của hội đồng hương chính... diễn ra liên tục trong những năm 1942 – 1944, buộc bọn kỳ hào, lý dịch ở địa phương phải nhượng bộ.

Tuy các cuộc đấu tranh của quần chúng cách mạng còn mang nặng tính chất tự phát chưa có sự lãnh đạo trực tiếp của chi bộ đảng địa phương, nhưng nó là tiền đề, là cơ sở vững chắc cho cuộc vùng dậy giành chính quyền trong cách mạng tháng 8 năm 1945 của nhân dân xã Văn Xá, chuẩn bị cho sự ra đời của chi bộ cộng sản đầu tiên của quê hương.

III - VĂN XÁ THAM GIA KHỞI NGHĨA GIÀNH CHÍNH QUYỀN TRONG CÁCH MẠNG THÁNG 8 NĂM 1945

Thực hiện Nghị quyết Hội nghị lần thứ bảy (11-1940) của Trung ương Đảng, Đảng ta xác định nhiệm vụ trước mắt của Đảng là: lãnh đạo nhân dân Đông Dương khởi nghĩa vũ trang giành chính quyền. Trước tình hình và nhiệm vụ mới, hội nghị

cán bộ của huyện được triệu tập vào tháng 11-1940 tại xã Thụy Lôi (Kim Bảng) quyết định :

- Xúc tiến việc xây dựng các tổ chức tự vệ và sắm sửa vũ khí ở những nơi có phong trào khá.

- Đẩy mạnh và phục hồi các tổ chức quần chúng từ thấp đến cao.

Trong thời gian này (1941 – 1944) phong trào cách mạng Kim Bảng bị đế quốc Pháp và tay sai ra sức khủng bố, nhiều cơ sở cách mạng bị lùng sục. Chúng định dập tắt ngọn lửa cách mạng của nhân dân ta. Nhưng dưới sự lãnh đạo của Đảng, các cơ sở cách mạng ở các làng: Cao Mật, Khang Thái, Đức Mộ, Phù Đê, Khả Phong, Vân Chu... vẫn tiếp tục hoạt động, nhiều nơi quần chúng cách mạng đã sắm gậy gộc, mua vũ khí, đánh giáo mác, tập võ nghệ, rải truyền đơn, dán áp phích kêu gọi đồng bào tham gia Mặt trận Việt Minh cứu nước, cứu nhà.

Hòa nhịp với phong trào cách mạng sôi nổi của các thôn, xã trong toàn huyện, năm 1943 một số thanh niên yêu nước ở thôn Vân Lâm; do mối quan hệ bạn hữu thân quen quê ở huyện Duy Tiên đã tuyên truyền giác ngộ cách mạng và gây cơ sở Việt Minh ở Vân Lâm (nội).

Đến năm 1944, Mặt trận Việt Minh tổng Kim Bảng được thành lập, thôn Vân Lâm có đại biểu trong Mặt trận Việt Minh.

Lúc này hoạt động của tổ Việt Minh Vân Lâm

dưới hình thức hợp pháp như: tổ chức hội cứu tế, tổ đọc sách, báo vừa tương trợ, giúp đỡ người nghèo vừa động viên giải thích đường lối của Mặt trận Việt Minh cho quần chúng cách mạng; đồng thời tranh thủ tuyên truyền giáo dục cho thanh niên, bảo an chống bắt phu, bắt lính cho Nhật – Pháp. Năm 1943 ở Điền Xá cán bộ Việt Minh tổng Nhật Tựu về gây cơ sở quần chúng cách mạng. Các tổ chức này hoạt động tích cực thu hút đông đảo quần chúng tham gia. Cũng trong thời gian này, thanh niên thôn Điền Xá đấu tranh chống bọn hương lý bắt phu đi Lào Cai làm đường cho phát xít Nhật. Sau đó, quần chúng cách mạng đứng lên đấu tranh trực diện với bọn kỳ hào, hương lý chống nộp thóc cho giặc Nhật.

Ở phố Quế, có cơ sở Việt Minh bí mật, gần tổng khởi nghĩa đã bắt được liên lạc với Việt Minh của huyện.

Ngày 15 tháng 8 năm 1945, phát xít Nhật đầu hàng Liên Xô và đồng minh vô điều kiện, chiến tranh thế giới lần thứ hai chấm dứt. Ở Việt Nam tình thế cách mạng trực tiếp đã xuất hiện. Thời cơ giành chính quyền đã đến. Ban cán sự Hà Nam kịp thời triệu tập cán bộ hội nghị toàn tỉnh tại Lũng Xuyên (Duy Tiên) vào hai ngày 15 và 16 tháng 08 năm 1945. Hội nghị quyết định :

Giành chính quyền các huyện trước không cần đợi nổ ra cùng một lúc, nhưng phải giải quyết nhanh gọn để tập trung lực lượng giành chính quyền tỉnh.

Không khí cách mạng, ở các địa phương trong tỉnh dấy lên sôi sục, đầu tháng 8 năm 1945 một số thanh niên tiến bộ ở Chanh Thôn và một số cựu binh sĩ ở Đặng Xá được Việt Minh tổng Kim Bảng tập hợp lại và huấn luyện quân sự chuẩn bị điều kiện chờ khi có lệnh khởi nghĩa giành chính quyền. Ngày 18 tháng 8 năm 1945 Ban cán sự Việt Minh triệu tập Đại hội đại biểu Việt Minh tại ấp Thọ Cầu (xã Tượng Lĩnh) quyết định kế hoạch khởi nghĩa giành chính quyền vào ngày 20 tháng 8 năm 1945, đồng thời cử ra Ủy ban quân sự cách mạng và Ủy ban nhân dân lâm thời huyện.

Tại hội nghị này, đại biểu Việt Minh tổng Kim Bảng được phân công trực tiếp chỉ huy đội tự vệ phía nam huyện, mai phục trên đê Đáy phía sau huyện đường.

Từ 12 giờ trưa ngày 20 tháng 8 năm 1945 trên đường từ Nhật Tựu vào huyện, thanh niên các xã Nhật Tựu, Nhật Tân và Văn Xá, cải trang mang theo mai, cốc, thuốc... kéo vào địa điểm tập kết tại miếu Phương Khê. Đồng thời các lực lượng tự vệ chiến đấu của các xã bên hữu ngạn theo đường 21; bên tả ngạn theo đường 22 từ chợ Dầu về, từ Ba Đa lên, tập kết các vị trí quy định xung quanh huyện chờ lệnh. Đúng 17 giờ, theo giờ hợp đồng trước, quần chúng cách mạng phối hợp với các đơn vị bạn bao vây chặt công đường. Sau phát súng lệnh nổ vang, tiếng hô xung phong chuyển động phố phường, bọn quan lại hoảng sợ trước khí thế

tấn công vũ bão của quần chúng cách mạng. Bọn quan lại và binh lính không dám chống cự, hạ vũ khí đầu hàng. Ta đã tước 5 súng trường, 1 súng bắn chim và một súng lục. Tên huyện trưởng Trần Gia Thoại cúi đầu xin hàng và nộp toàn bộ sổ sách giấy tờ, ấn tín cho chính quyền cách mạng.

Nhân dân phố huyện và quần chúng cách mạng ở các xã biểu tình tuần hành vũ trang, chào mừng Ủy ban nhân dân lâm thời huyện, hô vang các khẩu hiệu: “Hoan hô chính quyền cách mạng”, “Việt Nam độc lập muôn năm”, cờ đỏ sao vàng tung bay khắp đường phố.

Thắng lợi của cuộc khởi nghĩa giành chính quyền ở huyện lỵ Kim Bảng đã làm cho chính quyền tay sai của địch ở bốn làng thuộc xã Văn Xá choáng váng, rã rời, hoảng sợ trước sức mạnh của quần chúng.

Sau khi giành chính quyền huyện ngày 20 tháng 8 năm 1945 đến sáng 21 tháng 8 năm 1945 nhân dân các làng đã phấn khởi xuống đường với khí thế cách mạng sôi sục. Không khí xóm làng náo nhiệt âm thanh của tù và, chiêng, trống, mõ giục giã, lời cuốn hàng nghìn người lao động của các làng: Văn Lâm, Đặng Xá, Chanh Thôn, Điền Xá giương cao cờ đỏ sao vàng do đội tự vệ dẫn đầu vừa đi vừa hát bài “Du kích ca” kéo đi dự mít tinh tại đình làng mình nghe đại biểu Việt Minh huyện tuyên bố lệnh của chính quyền cách mạng bất kỳ hào, hương lý nộp triện bạ, sổ sách, thanh toán

ngân quỹ. Đội tự vệ của mỗi làng được chia làm hai bộ phận: Một bộ phận bảo vệ quần chúng đến trụ sở tại đình làng mít tinh, một bộ phận bắt bọn lý trưởng, phó lý ở các làng để thu triệu bạ.

Trước sức mạnh đông đảo của quần chúng cách mạng, bọn chúng phải ngoan ngoãn, cúi đầu chịu tội, đem toàn bộ triệu đồng, sổ sách nộp cho chính quyền cách mạng. Ủy ban khởi nghĩa đã tuyên bố 10 chính sách của Mặt trận Việt Minh, tuyên bố xóa bỏ chính quyền tay sai, phản động, thành lập chính quyền cách mạng lâm thời.

Ngày 24 tháng 8 năm 1945 đoàn biểu tình của nhân dân dưới sự chỉ huy của Ủy ban quân sự huyện, hàng ngàn cán bộ, thanh niên, lực lượng tự vệ hàng ngũ chỉnh tề khí thế hào hùng, phối hợp cùng lực lượng các huyện bạn chiếm tỉnh lỵ Hà Nam và thành lập Ủy ban nhân dân lâm thời tỉnh.

Ủy ban nhân dân cách mạng lâm thời được thành lập là một bước ngoặt lịch sử của nhân dân Văn Xá, sau hàng trăm năm bị phong kiến, thực dân đô hộ.

Từ đây người dân Văn Xá nói riêng và nhân dân cả nước nói chung thực sự đổi đời, thực sự được làm chủ vận mệnh của mình. Tất cả những bất công, áp bức của chế độ thực dân phong kiến vĩnh viễn bị chôn vùi trong quá khứ. Mọi người hồ hởi, sung sướng, tự hào bước vào cuộc sống xây dựng và bảo vệ chính quyền cách mạng.

PHẦN MỘT

ĐẢNG BỘ VÀ NHÂN DÂN VĂN XÁ TRONG CHÍN NĂM KHÁNG CHIẾN CHỐNG PHÁP 1945 – 1954

CHƯƠNG I

VĂN XÁ TRONG NHỮNG NĂM BẢO VỆ, CỦNG CỐ CHÍNH QUYỀN CÁCH MẠNG, CHUẨN BỊ KHÁNG CHIẾN CHỐNG ĐỊCH HÀNH QUÂN CÀN QUÉT (1945 – 1950)

Vừa ra đời, Ủy ban nhân dân cách mạng lâm thời của xã đã bắt tay ngay vào việc: động viên nhân dân sản xuất, xây dựng đời sống mới, tham gia xây dựng và bảo vệ củng cố chính quyền cách mạng.

Nhưng cách mạng thành công chưa được bao lâu, ngày 23 tháng 9 năm 1945 thực dân Pháp đã gây hấn ở Nam Bộ. Ở miền Bắc, quân đội Tưởng Giới Thạch với danh nghĩa đồng minh đến giải

giáp quân đội Nhật, chúng đem theo bọn phản động Quốc dân Đảng với âm mưu lật đổ chính quyền cách mạng.

Ở Kim Bảng, tình hình kinh tế cực kỳ khó khăn, tài chính, ngân sách kiệt quệ. Nạn đói chưa chấm dứt thì nạn lụt xảy ra. Đê bắc Châu Giang và đập Cầu Phùng bị vỡ làm ngập lụt toàn huyện, đời sống nhân dân bị đe dọa nghiêm trọng.

Trước tình hình diễn biến phức tạp ấy, thực hiện chỉ thị: “Kháng chiến kiến quốc” ngày 25 tháng 11 năm 1945 của Trung ương Đảng và chủ trương đoàn kết toàn dân xây dựng củng cố chính quyền vững mạnh, tập trung chống lụt cứu lúa bảo vệ đê điều, tham gia sản xuất chống đói của Đảng bộ Kim Bảng. Dưới sự chỉ đạo của Ủy ban cách mạng lâm thời huyện, Ủy ban cách mạng lâm thời và Mặt trận Việt Minh các thôn đã khẩn trương ban bố các quyền tự do dân chủ cho nhân dân, động viên nhân dân nhanh chóng khắc phục hậu quả của trận lụt, đẩy mạnh sản xuất cứu đói. Một phong trào tăng gia sản xuất thực hành tiết kiệm được đẩy lên trong toàn xã. Các tệ nạn nấu rượu lãng phí lương thực được bài trừ, phong trào vận động nhân dân tiết kiệm, 10 ngày nhịn ăn 1 bữa bỏ vào “Hũ gạo chống đói” được quần chúng nhiệt liệt tham gia.

Nhân dân đã tận dụng các mảnh đất thừa, hoang hóa, các bờ mương, bụi đậu... trồng các loại cây ngắn ngày như: sắn, ngô, khoai, đỗ, lạc để cải

thiện đời sống. Chỉ trong một thời gian ngắn, đời sống nhân dân dần dần được ổn định. Cùng với phong trào đẩy mạnh sản xuất, cứu đói, phong trào diệt giặc dốt cũng được quan tâm.

Thực hiện lời Bác Hồ dạy: “Diệt giặc dốt như diệt giặc ngoại xâm”, công tác học tập văn hóa, vừa được tổ chức nhanh chóng lôi cuốn nhiều người theo học. Khắp các thôn xóm trong toàn xã các lớp học bình dân học vụ phát triển mạnh. Các lớp học được tổ chức nhiều buổi: sáng, trưa, tối để mọi người vừa học tập, vừa tham gia sản xuất. Ngoài những lớp học được tổ chức ở địa điểm công cộng, ở các gia đình, việc học tập cũng được mọi người tha thiết ham mê tranh thủ cả những lúc lao động, lúc vui chơi viết trên bảng, trên vách tường, các cánh cửa... thậm chí còn được viết trên mo cau, nong, nia các chữ cái, các từ đơn giản. Một không khí học tập của toàn dân những ngày đầu cách mạng được dâng lên mạnh mẽ.

Tuy mới chỉ là kết quả bước đầu, nhưng phong trào “Diệt giặc dốt” đã giải phóng cho mấy trăm nhân dân thoát khỏi cảnh mù chữ. Lần đầu tiên nhân dân Văn Xá được Đảng, chính quyền quan tâm đến việc phát triển kiến thức văn hóa, phát huy quyền làm chủ của mình trong lao động và học tập.

Trong xây dựng cuộc sống văn hóa mới, công tác văn nghệ, thể thao cũng được đẩy mạnh. Các thôn xóm đều có các tổ văn nghệ, xã có đội văn

nghệ tổ chức biểu diễn phục vụ nhân dân lao động. Những bài hát Quốc tế ca, Lãnh tụ ca, Cùng nhau đi hồng binh... được phổ biến trong các lớp bình dân học vụ, trong các buổi sinh hoạt thanh, thiếu niên, phụ nữ, trong các buổi mít tinh, dạ hội. Đoàn thanh niên cứu quốc đã tổ chức văn nghệ, tổ chức múa kiếm đấu quyền... làm cho đời sống tinh thần của nhân dân trong xã ngày càng được trong sáng, lành mạnh.

Các thôn trong xã đều có các ban vận động xây dựng nếp sống mới. Phong trào cải tạo hương thôn, bài trừ hủ tục lạc hậu: ma chay, cưới xin, đình đám trả nợ miệng, chống mê tín dị đoan được mọi người dân hưởng ứng. Chính quyền đã tuyên truyền, vận động nhân dân xây dựng nếp sống văn minh: ăn sạch, uống sạch; vận động phát quang bờ bụi, sửa lại giếng nước, đắp cao đường ngõ, tiêu diệt muỗi, ruồi, ngăn ngừa dịch bệnh. Đồng thời chia lại công điền cho nhân dân từ 18 tuổi trở lên, đảm bảo công bằng hợp lý. Nhờ có sự quan tâm của chính quyền cách mạng, sau cách mạng tháng 8, làng xóm Văn Xá đã khang trang, sạch đẹp, nhân dân đã dần dần thoát khỏi cảnh bần lây, nước đọng, tăm tối, bước vào cuộc sống mới: cuộc sống của những người làm chủ.

Hưởng ứng sắc lệnh về tổ chức “Quỹ độc lập” và “Tuần lễ vàng” của Chính phủ phát động, với nhiệt tình yêu nước, nhân dân Văn Xá đã tự nguyện ủng hộ quỹ độc lập, xây dựng quốc phòng. Đặc

biệt một số chị em phụ nữ ở Vân Lâm, Chanh Thôn đã tự mình tháo cả đôi khuyên vàng, vật kỷ niệm sâu sắc nhất của đời mình ủng hộ cho cách mạng.

Phong trào ủng hộ đồng bào Nam Bộ kháng chiến đã trở thành cuộc vận động chính trị sâu rộng trong toàn dân. Nhân dân Vân Lâm đã vận động được 5 người con tình nguyện lên đường Nam tiến, biểu thị tình nghĩa ruột thịt Bắc – Nam.

Thực hiện chủ trương của Đảng, Chính phủ và Hồ Chủ tịch tổ chức tổng tuyển cử bầu Quốc hội, ngày 6 tháng 1 năm 1946 cuộc tổng tuyển cử bầu Quốc hội khóa I và bầu cử Hội đồng nhân dân tỉnh, xã (tháng 2 năm 1946) đã trở thành ngày hội lớn của quần chúng. Lần đầu tiên nhân dân xã nhà từ 18 tuổi trở lên, cùng đồng bào cả nước thực hiện quyền làm chủ và quyền bình đẳng của mình, tự tay cầm lá phiếu bầu những người xứng đáng vào Quốc hội và Hội đồng nhân dân các cấp.

Cuộc tổng tuyển cử bầu Quốc hội và Hội đồng nhân dân các cấp thắng lợi, nhân dân Văn Xá đã hân hoan, phấn khởi chọn lựa bầu được 27 đại biểu vào Hội đồng nhân dân xã khóa đầu tiên (3-1946) và bầu ra Ủy ban hành chính xã gồm 7 ủy viên.

Tuy cuộc bầu cử giành thắng lợi to lớn, song một số tên phản động địa phương lợi dụng ngày bầu cử để xuyên tạc, nói xấu đại biểu Việt Minh. Với tinh thần cảnh giác cách mạng, sau một thời gian theo dõi một số tên phản động, ngày 6 tháng

1 năm 1946 đội tự vệ Điền Xá đã bắt quả tang tên Mỹ, phản động địa phương mang tài liệu, truyền đơn của bọn Việt Nam Quốc dân Đảng xuyên tạc bầu cử. Chính quyền xã đã kịp thời lãnh đạo quần chúng đập tan âm mưu thủ đoạn của bọn chúng.

Cuối năm 1946, Mặt trận Việt Minh huyện chủ trương phát triển một số đảng viên Đảng Dân chủ, nhằm tập hợp một số thân hào, tiểu trí thức vào tổ chức Mặt trận Việt Minh. Ở địa phương, một số phần tử cơ hội đã lợi dụng chính sách đoàn kết của ta, đòi tranh quyền lãnh đạo với Việt Minh, Đảng bộ đã kịp thời phát hiện, giải thích đường lối đúng đắn của Mặt trận Việt Minh, ngăn chặn những tư tưởng lệch lạc, nêu cao vai trò lãnh đạo của Đảng trong giai đoạn cách mạng mới.

CHI BỘ ĐẢNG ĐƯỢC THÀNH LẬP, TRỰC TIẾP LÃNH ĐẠO NHÂN DÂN BƯỚC VÀO CUỘC KHÁNG CHIẾN CHỐNG THỰC DÂN PHÁP XÂM LƯỢC

Trước cách mạng tháng 8 năm 1945 xã Văn Xá chưa có chi bộ Đảng, nhưng đã có cơ sở cách mạng và phong trào đấu tranh cách mạng của quần chúng.

Nhiều thanh niên được giác ngộ đã hăng hái tham gia cuộc khởi nghĩa giành chính quyền huyện, xã.

Sau cách mạng tháng 8 năm 1945, xã được sự giúp đỡ của các đồng chí cán bộ ở trên về hoạt động: vừa tuyên truyền chủ nghĩa Mác – Lênin, đường lối chính sách của Đảng, vừa mở lớp nghiên cứu chủ nghĩa Mác. Ở xã, Hội nghiên cứu chủ nghĩa Mác – Lênin được thành lập. Hội này được đông đảo thanh niên tiên tiến tham dự. Nội dung hoạt động chủ yếu của hội: tuyên truyền rộng rãi về chủ nghĩa Mác – Lênin qua các buổi nói chuyện, động viên các hội viên tham gia tích cực công tác xã hội.

Vừa được tìm hiểu về Đảng, vừa được thử thách rèn luyện trong công tác nhất là số cán bộ trẻ đã được tôi luyện trong cách mạng tháng 8 năm 1945, một số thanh niên đã được kết nạp vào Đảng. Năm 1946 Văn Xá vinh dự được 3 đồng chí đứng trong đội ngũ chiến đấu của Đảng (2 đồng chí ở xã, còn 1 đồng chí thoát ly).

Vì số đảng viên quá ít, tháng 10 năm 1946 Huyện ủy cho thành lập chi bộ ghép của 3 xã: Văn Xá, Kim Bình, Nhật Tựu gồm 5 đảng viên do đồng chí Trần Văn làm Bí thư chi bộ. Tuy số đảng viên chưa nhiều, song đây cũng là hạt nhân lãnh đạo phong trào cách mạng ở địa phương.

Sau đợt phát triển đảng viên năm 1946, tình hình đất nước có nhiều chuyển biến, thực dân Pháp càng ráo riết thực hiện âm mưu “đánh nhanh thắng nhanh” để chiếm lại Việt Nam. Ngày 17, 18 tháng 12 năm 1946 chúng trắng trợn gây ra nhiều vụ

khiêu khích ở Hà Nội. Quân đội Pháp bắn vào trụ sở tự vệ ta, chiếm đóng Bộ Tài chính và Bộ Giao thông công chính, gửi tối hậu thư cho Chính phủ ta đòi tước vũ khí của tự vệ Thủ đô, đòi chiếm Sở Công an Hà Nội.

Để bảo vệ Tổ quốc, giữ vững độc lập tự do và chủ quyền cho dân tộc, dưới sự lãnh đạo của Đảng và Hồ Chủ tịch, nhân dân ta kiên quyết đứng lên chống thực dân Pháp xâm lược.

Ngày 19 tháng 12 năm 1946 Chủ tịch Hồ Chí Minh ra lời kêu gọi: “Toàn quốc kháng chiến”. Đây là tiếng kèn xung trận, thôi thúc toàn thể dân tộc ta đứng lên đoàn kết xung quanh Đảng, Chính phủ và Hồ Chủ tịch quyết tâm chiến đấu bảo vệ độc lập tự do của Tổ quốc. Tiếp theo lời kêu gọi của Bác Hồ kính yêu, Trung ương Đảng ra Chỉ thị: “Toàn dân kháng chiến”. Thi hành nghiêm chỉnh chỉ thị của Trung ương, của Tỉnh ủy Hà Nam, ngày 23 tháng 12 năm 1946, Huyện ủy và Ủy ban kháng chiến huyện triệu tập hội nghị cán bộ toàn huyện tại Đặng Xá (xã Văn Xá) bàn kế hoạch chuẩn bị kháng chiến và chuyển hướng lãnh đạo từ thời bình sang thời chiến.

Chi bộ Đảng chủ trương :

- Triển khai nhanh chóng, khẩn trương tinh thần của hội nghị cán bộ huyện cho các tổ chức quần chúng và toàn dân học tập tình hình, nhiệm vụ mới và âm mưu xâm lược của thực dân Pháp.

- Đẩy mạnh công tác tuyên truyền đường lối kháng chiến của ta, động viên toàn dân đoàn kết, tin tưởng vào sự lãnh đạo sáng suốt của Đảng và Hồ Chủ tịch.

Được quán triệt sâu sắc tình hình nhiệm vụ mới của cách mạng, các tổ chức quần chúng như: Thanh niên cứu quốc, Phụ nữ cứu quốc, Phụ lão cứu quốc đã tham gia tích cực vận động quần chúng nhân dân thực hiện chủ trương của Đảng. Do đó khi lệnh tiêu thổ kháng chiến được phát ra, nhân dân phố Quế đã tự nguyện dỡ những nếp nhà ngói do chính tay mình xây dựng để thực hiện “vườn không nhà trống”.

Với khẩu hiệu “Mỗi thôn xóm là một pháo đài” thôn nào cũng rào làng kháng chiến, đào công sự, giao thông hào xung quanh làng. Trong các ngõ xóm của thôn Vân Lâm, những nhà gạch đều đục thông tường tạo thành hệ thống giao thông liên lạc nhanh chóng khi xảy ra chiến sự.

Đặc biệt các cụ phụ lão Vân Lâm đã xung phong rước bình ngai thờ thần hoàng đi nơi khác, tự nguyện đốt ngôi đình cổ kính của mình, thực hiện tiêu thổ kháng chiến.

Đáp ứng với yêu cầu nhiệm vụ, khẩn trương chống địch càn quét, một không khí sôi sục chuẩn bị cho cuộc kháng chiến được đẩy lên trong toàn xã. Nhân dân tin tưởng vào Đảng, với tư thế hiên ngang, sẵn sàng chờ địch đến, đánh thắng ngay từ trận đầu.

Đúng như nhận định của ta, sau khi thất bại ở các chiến trường lớn, địch sẽ tiến sâu vào nội địa, các vùng đồng bằng Bắc bộ. Ngày 23 tháng 3 năm 1947, địch đã hành quân theo đê Đáy lên Kim Bảng bị quân và dân ta đánh trả quyết liệt. Mặc dù địch vừa hành quân vừa càn quét, vừa cho đại bác bắn phá uy hiếp, trong đêm 23 tháng 3 thì hành lệnh của Ủy ban huyện, nhân dân và lực lượng dân quân du kích xã đã vận chuyển kịp thời số lương thực của tỉnh đóng tại chùa Kim Thượng xã Kim Bình đi nơi khác đảm bảo bí mật, an toàn trong lúc trời tối, mưa phùn, gió rét, đường sá lầy lội.

Cùng với tác chiến, ta đẩy mạnh công tác bảo vệ trật tự an ninh xã hội, phát động các phong trào: trấn phản, trừ gian, chống chiến tranh gián điệp của địch. Các thôn trong toàn xã dân quân du kích đều tổ chức canh gác chặt chẽ, kiểm soát người lạ mặt. Do đó thôn Chanh lúc bấy giờ là căn cứ của Huyện ủy và Ủy ban kháng chiến huyện và là trạm giao liên của Quân khu Tả ngạn sông Hồng vẫn hoạt động bình thường, mạch máu giao thông thông suốt, cán bộ đường dây vẫn đi về hoạt động, sống trong tình thương yêu đùm bọc của nhân dân Văn Xá.

Tháng 10 năm 1947, hai Ủy ban kháng chiến và Ủy ban hành chính hợp nhất thành: Ủy ban kháng chiến hành chính xã, một số đảng viên trẻ, hăng hái đã được bổ sung vào Ủy ban (Ủy ban

kháng chiến hành chính có 5 ủy viên, trong đó có 2 đảng viên).

Sau khi được củng cố, chính quyền đã thực sự chăm lo đến đời sống nhân dân.

Năm 1947 Ủy ban kháng chiến hành chính đã giải tán các phe, giáp ở các thôn. Ở thôn Điền Xá ta đã thu hồi 31 mẫu ruộng phe giáp, ruộng tư văn, ruộng hậu giao cho chính quyền quản lý hàng năm đem đấu cố, trích 10% hoa lợi sang quỹ bảo trợ du kích ở xã và các thôn.

Đồng thời, để bồi dưỡng sức dân, ta đã buộc địa chủ giảm tô 25% cho tá điền.

Công tác xây dựng Đảng được cấp ủy quan tâm, chú ý, bồi dưỡng, nhiều thanh niên tích cực, nhiều quần chúng tiên tiến được rèn luyện, thử thách qua các phong trào cách mạng, nhất là đợt phát triển “Lớp đảng viên tháng Tám” Văn Xá đã kết nạp được thêm 9 đồng chí.

Tháng 8 năm 1947, chi bộ đã có 11 đảng viên, được phép của Huyện ủy cho thành lập chi bộ riêng. Chi bộ xã Văn Xá được chính thức thành lập do đồng chí Lê Văn Tái là Bí thư chi bộ.

Đây là bước ngoặt lịch sử của xã, từ đây nhân dân Văn Xá dưới sự lãnh đạo trực tiếp của chi bộ Đảng; các mặt hoạt động sản xuất, chiến đấu và phục vụ chiến đấu được đẩy mạnh; các thôn trong toàn xã đều có tổ Đảng, đảm bảo sự lãnh đạo của Đảng đến từng cơ sở.

Từ sau thất bại của giặc Pháp ở Việt Bắc thu đông năm 1947 cục diện chiến tranh đã chuyển biến. Dịch nhận thấy không thể trực tiếp tiêu diệt chủ lực của ta bằng những cuộc hành quân lớn, không thể nhanh chóng giải quyết chiến tranh bằng lực lượng của bản thân chúng. Vì vậy năm 1948 chúng chuyển hướng chiến lược: từ mở rộng phạm vi chiếm đóng quay ra củng cố, từ tiến công Bắc bộ quay ra củng cố Nam bộ, thay thế các cuộc hành quân lớn bằng hành quân nhỏ, đồng thời ra sức củng cố ngụy quyền, mộ thêm ngụy quân, tranh thủ viện trợ của Mỹ.

Đứng trước âm mưu thâm độc của địch, sau khi xác định rõ cuộc kháng chiến của ta chuyển sang giai đoạn cầm cự, tháng 3 năm 1948 Trung ương Đảng phát động phong trào thi đua ái quốc trong toàn Đảng, toàn quân và toàn dân, nhằm động viên thi đua hoàn thành xuất sắc mọi nhiệm vụ, đưa cuộc kháng chiến mau đến thắng lợi.

Chấp hành chỉ thị của Trung ương Đảng, nhân dịp sinh nhật Bác Hồ (19/5/1948) Huyện ủy phát động phong trào thi đua yêu nước. Ở Văn Xá phong trào thi đua yêu nước đã dấy lên thành phong trào cách mạng của quần chúng. Dưới sự lãnh đạo của chi bộ, công tác xây dựng lực lượng chính trị, lực lượng vũ trang được cấp ủy quan tâm.

Ngoài việc củng cố xây dựng các đội du kích ở các thôn, các đơn vị tự vệ chiến đấu chọn lọc thành lập một đội du kích tập trung ở xã. Đơn vị này

được thường xuyên tập luyện sẵn sàng chiến đấu. Trong nhân dân, chi bộ đã phát động phong trào toàn dân luyện tập quân sự, biết cách đánh giặc, mọi người dân đều có vũ khí trong tay để sẵn sàng giết giặc. Phát động phong trào quân sự hóa toàn dân, thực tập báo động làm cho mọi người nhất là lực lượng dân quân du kích có ý thức cảnh giác sẵn sàng chiến đấu. Thực hiện phương châm: “Vừa xây dựng, vừa chiến đấu”, “Xây dựng trong chiến đấu”, thực hiện chủ trương của Tỉnh ủy Hà Nam và huyện Kim Bảng, cuối năm 1948 ở Kim Bảng đã có hai đội du kích tập trung, các xã đều có tiểu đội du kích tập trung, nhiều đơn vị hoạt động mạnh như: Phù Vân, Kim Bình, Văn Xá, Tượng Lĩnh, Ngọc Sơn... được cử đi “thử lửa”.

Đội du kích Văn Xá cùng với đội du kích các xã bạn đã được huyện cử đi “thử lửa” tại các chốt Cao Đà, Bảo Long, Hữu Bị (Lý Nhân). Du kích Văn Xá nêu cao tinh thần chiến đấu dũng cảm, có đồng chí bò sát vào trạm gác của địch ném lựu đạn vào lô cốt giặc, thể hiện tấm gương kiên cường, anh dũng mặt đối mặt với quân thù.

Từ sau trận “thử lửa” này, các đội viên du kích trong xã được tuyển vào bộ đội huyện và đội du kích tập trung của xã, là các hạt nhân chủ chốt trong phong trào du kích của Văn Xá và có tác dụng động viên tinh thần chiến đấu của quân và dân trong toàn xã.

Song song với phong trào xây dựng lực lượng du kích, chi bộ đã tập trung giáo dục, động viên quần chúng tham gia kháng chiến. Mặt trận Liên Việt và Hội Nông dân cứu quốc làm nòng cốt trong việc vận động nhân dân mua công phiếu kháng chiến, đóng dăm phụ quốc phòng, Đoàn thanh niên cứu quốc thường xuyên cử đoàn viên ưu tú vào đội du kích và tham gia đợt vận động tòng quân. Hội Phụ nữ cứu quốc động viên nhân dân đẩy mạnh sản xuất, thực hành tiết kiệm, vận động phong trào “Hũ gạo kháng chiến”. Phong trào đỡ đầu bộ đội, ủng hộ thương binh, gia đình liệt sĩ được Hội Mẹ chiến sĩ thường xuyên quan tâm, săn sóc, các cụ phụ lão tham gia “Bạch đầu quân”, động viên con cháu thi đua sản xuất, tham gia chiến đấu.

Cùng với các công tác trên, chính quyền địa phương đã lãnh đạo nhân dân, xây dựng nền kinh tế tự cấp, tự túc, đảm bảo cho chiến đấu lâu dài. Từ đông xuân năm 1947 – 1948, xã phát động phong trào thi đua đẩy mạnh sản xuất, thực hiện khẩu hiệu “Tắc đất tắc vàng” tận dụng mọi chỗ đất thừa, hoang hóa trồng ngô, khoai, sắn. Đồng thời động viên nhân dân tu sửa, nạo vét mương máng, làm thông dòng chảy tưới tiêu kịp thời vụ. Do đó, vụ chiêm năm 1948 toàn xã đã thu hoạch được trên 300 tấn lương thực, vừa đảm bảo đời sống nhân dân, vừa đóng góp cho kháng chiến.

Bên cạnh đó, ta còn vận động điền chủ hiến điền để xây dựng ngân sách địa phương. Thôn

Vân Lâm, một số điền chủ đã tự nguyện làm đơn đề nghị chính quyền xã hiến 3 mẫu ruộng vào công quỹ kháng chiến. Số ruộng trên hàng năm xã cho đấu thầu để lấy tiền đưa vào công quỹ. Các phong trào giáo dục, y tế, văn hóa được phát triển, các lớp học được củng cố duy trì.

Ngày 7 tháng 12 năm 1948, địch huy động cả thủy lục, không quân tấn công vào Hà Nam. Chúng dùng 17 máy bay Đa-cô-ta, 4 máy bay B26 chở 400 quân nhảy dù xuống cánh đồng Thành Cách, Trà Châu cạnh núi Bô (Thanh Liêm) càn quét vùng đất huyện Thanh Liêm. Ngày 14 tháng 12 năm 1948 địch từ Kiện Khê vào Lạt Sơn, Bút Sơn, Phù Thụy, Quyển Sơn càn quét các xã bên hữu ngạn sông Đáy Kim Bảng hồng tiêu diệt lực lượng kháng chiến của ta. Bị ta phản công mạnh, chúng phải rút chạy, không dám sang các xã bên tả ngạn càn quét.

Thực hiện chủ trương của Tỉnh ủy về việc củng cố chính quyền xã, tháng 7 năm 1949, chi bộ đã lãnh đạo cuộc bầu cử Hội đồng nhân dân xã thắng lợi, Ủy ban kháng chiến hành chính được kiện toàn. Các ban, ngành của xã được chấn chỉnh bổ sung.

Năm 1949 cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp của dân tộc đã giành được ưu thế trên chiến trường toàn quốc, Trung ương Đảng ra chỉ thị: “Đẩy mạnh mọi hoạt động để chuyển mạnh sang tổng phản công”. Quán triệt tinh thần chỉ thị của Trung

ương, của Tỉnh ủy và Huyện ủy Kim Bảng, chi bộ lãnh đạo quần chúng tiếp tục đẩy mạnh phong trào thi đua yêu nước. Cuộc vận động thanh niên tòng quân được đông đảo thanh niên tham gia. Hàng trăm thanh niên tình nguyện, ghi tên, xung phong vào bộ đội. Nhân dân náo nức, phấn khởi đóng góp lương thực, công sức, người và của cho việc chuẩn bị chiến trường.

Mùa thu năm 1949, Đại hội đại biểu Đảng bộ huyện ra nghị quyết: “Tiếp tục củng cố hậu phương, động viên nhân tài, vật lực phục vụ chiến trường, tích cực xây dựng lực lượng vũ trang, học tập chiến tranh du kích, củng cố khối đoàn kết toàn dân, chăm lo phát triển sản xuất, chuẩn bị đối phó trước âm mưu mới của kẻ thù”.

Thấm nhuần chủ trương của Huyện ủy, chi bộ đã lãnh đạo quần chúng, phát động nhân dân xây dựng làng chiến đấu. Các làng chiến đấu đều có tổ chức Đảng và phong trào quần chúng vững mạnh. Làng nào cũng rào làng kháng chiến, có công sự vững chắc, có nhiều hầm hố tránh phi pháo. Trên đường liên xã có các ụ chướng ngại vật dân quân du kích đắp cao, to để ngăn chặn xe cơ giới địch. Các trạm gác đều tổ chức kiểm tra lại các động tác cơ bản về ném lựu đạn, bắn súng trường.. các phương tiện giao thông vận tải, dụng cụ tiếp tế, cứu thương đều được chuẩn bị sẵn sàng. Các kho thóc tổng phần công, quỹ dự trữ cho du kích xã và

bộ đội huyện được sơ tán, an toàn đảm bảo đúng thời gian quy định.

Cuối năm 1949, hạn hán kéo dài, đời sống nhân dân gặp nhiều khó khăn, trong khi đó ta tổ chức diễn tập chiến tranh du kích ở Chanh Thôn. Địch dùng máy bay thám thính ném bom, bắn phá, khủng bố nhân dân hòng gây tư tưởng hoang mang trong quần chúng. Bọn đầu cơ buôn lậu lợi dụng cơ hội này nâng giá lương thực, hàng hóa ở thị trường làm ảnh hưởng đến đời sống nhân dân. Trước tình hình ấy, chính quyền xã kiên quyết bắt một số tên ngoan cố, tịch thu hàng xa xỉ phẩm, chặn đứng bọn đầu cơ bằng cách kiểm kê lương thực buộc chúng phải bán số lương thực thừa theo quy định, nên đã giải quyết được một phần khó khăn trong nhân dân lúc giáp hạt.

Cùng với việc chỉ đạo chiến đấu và công tác củng cố hậu phương đảm bảo chiến thắng ngay từ những trận đầu, chi bộ đã làm tốt công tác tuyên truyền chủ nghĩa Mác – Lênin, đường lối, chính sách của Đảng cho quần chúng ưu tú. Qua thử lửa, qua rèn luyện thử thách trong lao động chiến đấu, nhiều thanh niên ưu tú đã được kết nạp vào Đảng. Nếu tính từ khi thành lập chi bộ, cuối năm 1947 mới có 11 đảng viên thì hai năm 1948 – 1949 phong trào thi đua phát triển Đảng ở cơ sở, chi bộ Văn Xá cuối năm 1949 đã có 165 đảng viên. Bước đầu, cấp ủy đã biết vận dụng phương châm phát triển

phải đi đôi với củng cố, lấy việc thực hiện nhiệm vụ chính trị làm căn cứ, nhất là các đợt phê bình và tự phê bình, đảng viên đã tự giác đấu tranh bảo vệ quyền lợi cho Đảng, cho cách mạng. Tuy phát triển Đảng khá mạnh được Huyện ủy tuyên dương, song việc bồi dưỡng, giáo dục cho quần chúng chưa đồng đều, có nơi làm tốt, có nơi cấp ủy chưa quan tâm, sâu sát, nhất là cơ sở yếu như: thôn Điền Xá cả ba năm kết nạp được 14 đảng viên, trong khi đó những cơ sở khác như Vân Lâm, Đặng Xá, Chanh Thôn, số lượng đảng viên phát triển gấp 4 lần.

Ba năm từ tháng 12 năm 1946 đến tháng 5 năm 1950 dưới sự lãnh đạo của chi bộ, Văn Xá đã tập trung dồn sức vào xây dựng hậu phương vững mạnh, từng bước xây dựng được nền kinh tế tự cấp, tự túc ổn định đời sống nhân dân, huy động được khả năng và sức mạnh của toàn dân hoàn thành thắng lợi các nhiệm vụ chiến đấu và phục vụ chiến đấu, sản xuất, chuẩn bị lực lượng mọi mặt, sẵn sàng bước vào cuộc chiến đấu mới: chống địch chiếm đóng, bình định, góp phần cùng cả nước giải phóng quê hương.